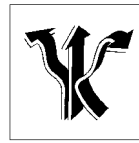

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

«Аналіз зовнішньої політики країн Близького Сходу»

(для бакалаврів)

Київ 2018

Підготовлено професором кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Лісовським П.М.

Затверджено кафедрою міжнародних відносин та суспільних комунікацій (протокол №8 від 21.03.2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового Інституту міжнародних відносин та соціальних наук Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол №3 від 22.03.2018 р.)

Лісовський П.М. Навчальна програма з дисципліни «Аналіз зовнішньої політики країн Близького Сходу». – К.: МАУП, 2018. – 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, зміст дисципліни, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Аналіз зовнішньої політики країн Близького Сходу” є складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” зі спеціальності “Країнознавство” напряму “Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії”.

Мета курсу — оптимізація навчального процесу шляхом формування у студентів уявлення про систему регіональних міжнародних відносин і механізм вироблення зовнішньої політики держави; розуміння глобальних і регіональних тенденцій світового розвитку, закономірностей і особливостей утворення сучасної політичної карти світу; ознайомлення студентів із найважливішими питаннями міжнародної діяльності провідних країн Близькосхідного регіону.

Основні завдання курсу:

- ознайомлення студентів із понятійно-категоріальним апаратом дисципліни “ Аналіз зовнішньої політики країн Близького Сходу ”;
- вивчення геополітичних, культурно-цивілізаційних, історичних, суспільно-економічних і політико-правових особливостей формування зовнішньої політики країн Близькосхідного регіону;
- використання дисциплінарних знань для формування сучасного “образу” майбутньої професії.

У результаті вивчення курсу студенти повинні **знати:**

- друковані, інтернетівські й мультимедійні джерела зовнішньополітичної інформації;
- особливості системного і комплексного підходу в дослідженнях зовнішньополітичної діяльності країн і регіонів;
- дефініції держави, країни, їх роль у міжнародних відносинах;
- загальну структуру зовнішньополітичних досліджень;

уміти:

- добирати, систематизувати й аналізувати зовнішньополітичну інформацію;
- будувати загальну схему характеристики міжнародної діяльності країни регіону;
- застосовувати системний підхід при побудові схеми зовнішньополітичних досліджень; • визначати місце держави в міжнародних відносинах регіону й частини світу;
- використовувати системний (геосистемний і геокомплексологічний) підхід при характеристиці міжнародного становища країни чи держави.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

«Аналіз зовнішньої політики країн Близького Сходу»

№	Назва змістовного модуля і теми
Змістовний модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН БЛИЗЬКОГО СХОДУ	
1	Тема 1. Формування сучасної політичної карти Близькосхідного регіону і виникнення палестинської проблеми
2	Тема 2. Міжнародне становище і зовнішня політика Турецької Республіки та Ірану після Другої світової війни
3	Тема 3. Афганістан в орбіті геополітичних інтересів наддержав і сусідніх країн
Змістовний модуль 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН БЛИЗЬКОГО СХОДУ	
4	Тема 4. Ескалація близькосхідного конфлікту наприкінці 40-х — 80-х роках ХХ ст.
5	Тема 5: Політичні системи та тенденції політичного розвитку країн Близького Сходу
6	Тема 6. Близький і Середній Схід в зовнішній політиці України.

Зміст самостійної роботи

з дисципліни

«Аналіз зовнішньої політики країн Близького Сходу»

Змістовий модуль 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН БЛИЗЬКОГО СХОДУ

Тема 1. Формування сучасної політичної карти Близькосхідного регіону і виникнення палестинської проблеми

Криза світової колоніальної системи на Близькому й Середньому Сході після Першої світової війни Підсумки Першої світової війни на Близькому і Середньому Сході. Проголошення Турецької Республіки. Зародження Палестинської проблеми. Створення Іраку, Трансйорданії й Саудівської Аравії.

Література [1; 6; 7; 10; 17; 55; 64]

Тема 2. Міжнародне становище і зовнішня політика Турецької Республіки та Ірану після Другої світової війни

Головні напрями зовнішньої політики Туреччини й Ірану в середині 40-х — наприкінці 70-х років ХХ ст. Ускладнення міжнародного становища Турецької Республіки й Ірану по завершенні Другої світової війни. Утвердження прозахідної орієнтації в зовнішній політиці офіційних Анкари і Тегерана.

Література [1; 14–15; 16; 21; 28; 32; 33; 35; 47; 51; 58]

Тема 3. Афганістан в орбіті геополітичних інтересів наддержав і сусідніх країн

Міжнародне становище і зовнішня політика Афганістану після Другої світової війни Зовнішня політика монархічного Афганістану в середині 40-х — на початку 70-х років ХХ ст. Саурська революція 1978 р. і радянська

військова інтервенція. “Антитерористична операція” 2001 р. в Афганістані та її міжнародні наслідки.

Література [8; 26; 27; 30; 31; 48; 59]

Змістовий модуль 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇН БЛИЗЬКОГО СХОДУ

Тема 4. Ескалація близькосхідного конфлікту наприкінці 40-х — 80-х роках ХХ ст.

Близькосхідний конфлікт у другій половині 40-х — наприкінці 60-х років ХХ ст. Проголошення Держави Ізраїль і формування її зовнішньої політики. “Шестиденна війна” 1967 р. та її міжнародно-правові наслідки.

Література [3; 23; 40; 46; 53; 54; 61–63]

Тема 5: Політичні системи та тенденції політичного розвитку країн Близького Сходу

Внутрішні й зовнішні чинники поширення бюрократичних авторитарних систем. Вплив ісламу на політичний лад і судову систему країн Близького Сходу. Концепція «веляят-е-факіх» і еволюція іранського теократичного режиму. Особливості формування політичних систем абсолютних арабських монархій. Дуалістична монархія в Йорданії. Парламентська республіка в Лівані й Іраку. Вплив «Арабської весни» на політичні системи держав Близького Сходу. Особливості політичної системи Держави Ізраїль.

Література [3; 29; 34; 46; 49; 57; 59]

Тема 6. Близький і Середній Схід в зовнішній політиці України.

Характеристика регіону Близького та Середнього Сходу. Особливості розвитку сучасних геополітичних та гео економічних процесів на Близькому і Середньому Сході у контексті забезпечення національних інтересів України. Перспективи використання енергетичного потенціалу Близькосхідного

регіону у реалізації стратегічних завдань Української держави. Місце Близького і Середнього Сходу у світовій енергетиці на сучасному етапі. Основні напрями співробітництва України з країнами Близькосхідного регіону в енергетичній сфері. Проект «Україна–ОАЕ». Проект «Україна – Сирія». Проект «Україна – Єгипет». Проект «Україна – Алжир». Проект «Україна – Саудівська Аравія». Проект «Україна – Лівія». Проблеми та передумови отримання іракської нафти. Відносини України та Ізраїлю.

Література [1; 3-4; 11-12; 20-21; 23-24; 26; 32; 47; 58; 60]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Формування сучасної політичної карти Близькосхідного регіону.
2. Виникнення Палестинської проблеми і спроби її урегулювання до Другої світової війни.
3. Сучасне міжнародне становище і зовнішня політика Афганістану.
4. Іранська ядерна програма: міф чи загроза регіональній безпеці.
5. Американська концепція “ширшого Близького Сходу”.
6. Сутність і особливості реалізації іранської стратегії “експорту ісламської революції”.
7. Близькосхідна політика Турецької Республіки.
8. Курдська проблема в міжнародних відносинах на Близькому Сході.
9. Створення і діяльність Ліги арабських держав.
10. Проблема нерозповсюдження ядерної зброї на Близькому Сході.
11. Саддам Хусейн як державний діяч і дипломат.
12. Особливості сучасного міжнародно-правового становища Республіки Ірак.
13. Сучасне міжнародне становище і зовнішня політика Ліванської Республіки.
14. Політичний портрет Хафеза Асада.
15. Зовнішня політика Сирійської Арабської Республіки на сучасному етапі.

16. Гамаль Абдель Насер як державний діяч і дипломат.
17. Політичний портрет Анвара Садата.
18. Зовнішня політика Арабської Республіки Єгипет на сучасному етапі.
19. Політичний портрет Хосні Мубарака.
20. Особливості зовнішньої політики Республіки Судан.
21. Урегулювання проблеми єменської єдності.
22. Створення і діяльність Ради співробітництва арабських держав Перської затоки.
23. Особливості зовнішньої політики Королівства Саудівська Аравія.
24. Хусейн Бен Талал як державний діяч і дипломат.
25. особливості зовнішньої політики Йорданського Хашимітського Королівства.
26. Аріель Шарон як державний діяч і дипломат.
27. “Дорожня карта” Близькосхідного мирного урегулювання: проблеми і перспективи.
28. Міжнародно-правові засади проголошення незалежної Палестинської арабської держави.
29. Політичний портрет Ясира Арафата
30. Стратегічне партнерство між Державою Ізраїль і США.
31. Українсько-ізраїльські міждержавні відносини на сучасному етапі.
32. Близькосхідний напрям зовнішньої політики України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Участь Османської імперії в Першій світовій війні.
2. Мудреське перемир'я 30 жовтня 1918 р. і розпад Османської імперії.
3. Підписання Севрського мирного договору 10 серпня 1920 р. та його наслідки.
4. Договори про дружбу і братерство між націоналістичною Туреччиною й РСФРР та УСРР.

5. Лозаннська мирна конференція 1922–1923 рр. та її рішення щодо територіальних меж Туреччини й режиму Чорноморських проток.
6. Зовнішня політика Турецької Республіки у 20–30-ті роки ХХ ст.
7. Зовнішня політика Турецької Республіки під час Другої світової війни.
8. Міжнародне становище Персії після Першої світової війни.
9. Персько-російський договір 26 лютого 1921 р. та його значення.
10. Зовнішня політика Рези Шаха у 20–30-ті роки ХХ ст.
11. Іран у Другій світовій війні.
12. Відновлення міжнародного суверенітету Афганістану й підписання афгансько-російського Договору про дружбу 28 лютого 1921 р.
13. Зовнішня політика Афганістану у 20-ті — середині 40-х років ХХ ст.
14. Встановлення французького мандату над Сирією й Ліваном.
15. Декларація Артура Бальфура 1917 р.
16. Встановлення британського мандату над Палестиною.
17. Активізація сіоністського руху на початку 20-х років ХХ ст. і загострення арабо-єврейського конфлікту в Палестині.
18. Комісія лорда Вільяма Піла та її проект урегулювання палестинської проблеми.
19. Друга “Біла книга” британського уряду щодо політики на Близькому Сході 1939 р.
20. Міжнародне становище Палестини під час Другої світової війни.
21. Створення емірату Трансйорданія та його міжнародно-правове становище.
22. Створення Королівства Ірак і його міжнародно-правове становище.
23. Проголошення незалежності Іраку та його зовнішня політика на початку 30-х — середині 40-х років ХХ ст.
24. Об’єднання Аравійського півострова під владою Саудитів.

25. Зовнішня політика Саудівської Аравії у 30-ті — середині 40-х років. XX ст.
26. Відновлення міжнародного суверенітету Єгипту 1922 р.
27. Зовнішня політика Королівства Єгипет у 20-ті — середині 40-х роках XX ст.
28. Міжнародне становище Турецької Республіки після завершення Другої світової війни.
29. Реалізація “Доктрини Трумена” в Туреччині.
30. Вступ Турецької Республіки в НАТО та її зближення зі США.
31. Участь Турецької Республіки в євроінтеграційному процесі.
32. Турецько-грецькі відносини після Другої світової війни.
33. Відносини Туреччини з СРСР і країнами радянського блоку.
34. Кіпрська проблема і перспективи її вирішення.
35. Близькосхідна політика Туреччини після Другої світової війни.
36. Зносини Турецької Республіки з учасниками СНД.
37. Перспективи вступу Туреччини до ЄС.
38. Турецько-українські відносини на сучасному етапі.
39. Міжнародне становище Ірану після завершення Другої світової війни.
40. Націоналізація “Англо-іранської нафтової компанії” 1951 р. та її міжнародні наслідки.
41. Зовнішня політика Ірану за правління Мохаммеда Рези Пех- леві.
42. Особливості зовнішньої політики Ісламської Республіки Іран.
43. Іраксько-іранська війна 1980–1988 рр. та її міжнародні наслідки.
44. Іранська ядерна програма і регіональна стабільність.
45. Зносини Ірану з учасниками СНД.
46. Курдська проблема в системі міжнародних відносин Близького й Середнього Сходу.
47. Міжнародне становище і зовнішня політика Афганістану в середині 40-х — середині 70-х років XX ст.
48. Ліворадикальний переворот у Кабулі 27 квітня 1978 р. і погіршення міжнародного становища Афганістану.

49. Окупація Афганістану радянськими військами та її міжнародні наслідки.

50. Пошуки мирного урегулювання Афганської проблеми і підписання Женевських угод 1988 р.

51. Міжнародне становище Афганістану в 90-ті роки ХХ ст. і дипломатична ізоляція режиму “Талібану”.

52. “Антитерористична операція” США і Великої Британії в Афганістані 2001 р. та її міжнародні наслідки.

53. Здобуття незалежності Сирією та її міжнародне становище в середині 40-х — середині 50-х років ХХ ст.

54. Спроба створення Об’єднаної Арабської Республіки 1958 р. і причини її невдачі.

55. Зовнішня політика сирійських урядів Партії арабського соціалістичного відродження і режиму Хафеза Асада.

56. Сучасне міжнародне становище і зовнішня політика Сирійської Арабської Республіки. 57. Здобуття незалежності Ліваном і його міжнародне становище в середині 40-х — середині 50-х років ХХ ст.

58. “Доктрина Ейзенхауера–Даллеса” і Ліванська Республіка.

59. Міжнародні аспекти Громадянської війни 1975–1990 рр. у Лівані.

60. Сучасне міжнародне становище і зовнішня політика Ліванської Республіки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Агаев С. Л. Иран: внешняя политика и проблема независимости (1925–1941). — М., 1971.
2. Агаев С. Л. Рухолла Мусави Хомейни // Вопросы истории. — 1989. — № 6.
3. Алек Д. Эпштейн. Войны и дипломатия. Арабо-израильский конфликт в XX веке. — К., 2003.
4. Александров И. А. Монархии Персидского залива: этапы модернизации. — М., 2000.
5. Апдайк Р. Дж. Саддам Хусейн. Политическая биография. — Ростов н/Д, 1999.
6. Арабаджян З. А. Иран: власть, реформы, революция (XIX– XX вв.). — М., 1991.
7. Ататюрк Мустафа Кемаль. Избранные произведения, речи, выступления. — М., 1966.
8. Афганистан: проблемы войны и мира. — М., 1996.
9. Африка: Энцикл. справ.: В 2 т. / Гл. ред. А. Громыко. — М., 1986; 1987.
10. Бар-Зохар М. Бен-Гурион. — Ростов н/Д, 1998.
11. Беляев И. П., Примаков Е. М. Египет: время президента Насера. — 2-е изд., испр. и доп. — М., 1981.
12. Борисов А. Б. Роль ислама во внутренней и внешней политике Египта (XX век). — М., 1991.
13. Валькова Л. В. Саудовская Аравия: Нефть. Ислам. Политика. — М., 1987.
14. Варбанець П. Політичний іслам у Туреччині: між фантомом і реальністю // Людина і політика. — 2003. — № 4.
15. Варбанець П. Режим шариату країні не загрожує. Іслам у турецькій політиці // Політика і час. — 2002. — № 10.

16. Варбанець П. У повітрі запахло змінами. Регіональні пріоритети зовнішньої політики Туреччини // Політика і час. — 2003. — № 7.
17. Васильев А. М. История Саудовской Аравии. — М., 1999.
18. Васильев Л. С. История Востока: В 2 т. — М., 1998.
19. Веселовський А. Об'єкт суперництва — водні ресурси. Екологічні проблеми Східного Середземномор'я // Політика і час. — 2001. — № 8.
20. Веселовський А. У світлі ісламської альтернативи. Східне Середземномор'я: регіональна система підвищеної небезпечності // Політика і час. — 2003. — № 3; 4.
21. Волович О. Між Сходом і Заходом. Туреччина на європейсько-азіатському роздоріжжі // Політика і час. — 1998. — № 8.
22. Вся Азия: Географ. справ. / Авт.-сост.: Б. А. Алексеев, Н. Н. Алексеева, А. И. Даньшин, И. С. Зонн и др. — М., 2003.
23. Государство Израиль: Справочник. — М., 1986.
24. Гренвилл Дж. История XX века. Люди. События. Факты: Пер. с англ. О. Суворов. — М., 1999.
25. Гура В. Арабський світ: політичний іслам і суспільство // Нова політика. — 2001. — № 1.
26. Гура В. Момент істини. “Війни 11 вересня”: Афганістан, Ірак ... // Політика і час. — 2003. — № 4.
27. Гусаков В. Афганська квітнева революція 1978 р.: невдала спроба реформ у відсталій країні та в умовах іноземного військового втручання // Людина і політика. — 2004. — № 1.
28. Гусаков В. Еволюція визначальних чинників зовнішньої політики Ісламської Республіки Іран // Людина і політика. — 2002. — № 4.
29. Гусаков В. Ізраїльсько-єгипетський та ізраїльсько-палестинський досвід врегулювання близькосхідного конфлікту (Історія та перспективи) // Людина і політика. — 2003. — № 1.
30. Давыдов А. Д. Афганистан: войны могло не быть. Крестьяне и реформа. — М., 1993.

31. Давыдов А. Д. Афганский конфликт и проблемы его урегулирования // Региональные конфликты в Азии и Северной Америке. — М., 1997.
32. Данилов В. И. Турция 80-х: от военного режима до “ограниченной демократии”. — М., 1991.
33. Долгов І., Зварич В. “Передова країна” у пошуку своєї ідентичності. Проект США “шир. Близький Схід”: перспективи для Туреччини // Політика і час. — 2004. — № 7; 8.
34. Егорин А. З. Война за мир на Ближнем Востоке. — М., 1995.
35. Жангожа Р., Негель Л. Гострі кути українсько-російсько-турецького трикутника // Віче. — 1999. — № 11.
36. Зінько С. Іслам у світових геополітичних і гео економічних процесах // Людина і політика. — 2004. — № 1.
37. Ігнат'єв П. М. Країнознавство. Країни Азії: Навч. посіб. — Чернівці, 2004.
38. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2 кн.: Пер. с англ. — М., 2000.
39. Кириченко В. П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки. — К., 2002.
40. Киселев В. И. Палестинская проблема в международных отношениях: региональный аспект. — М., 1988.
41. Кірпенко П., Шпакова Н. Великі інтереси й великі обов'язки. До питання про близькосхідну політику США // Політика і час. — 2003. — № 4.
42. Князев А. Г. Египет после Насера: (1970–1981). — М., 1986.
43. Коваль В. Ворота на Близький Схід // Політика і час. — 2004. — № 12.
44. Козицький А. Новітня історія країн Азії та Африки: Посіб. для студ. історич. і гуманітар. ф-тів ун-тів. — Львів, 2004.
45. Коломієць П. Нова буря увірвалася в пустелю. Війна в Іраку: огляд версій // Політика і час. — 2003. — № 4.

46. Концельман Г. Ясир Арафат: от террориста к человеку мира. — Ростов н/Д, 1997.
47. Коппель О. А. Перська затока: проблеми безпеки (80–90-ті роки). — К., 1998.
48. Корниенко Г. М. Как принимались решения о вводе советских войск в Афганистан // Новая и новейшая история. — 1993. — № 3.
49. Корнієвський О., Шиманський В. У світ, де не спалахують конфлікти. Доктрина розширення демократії: геополітичні аспекти політики США // Політика і час. — 2005. — № 1.
50. Коровиков А. В. Исламский экстремизм в арабских странах. — М., 1990.
51. Ксьондзик Н. З батьківщиною, але без держави. Курдське питання на межі тисячоліть // Політика і час. — 2002. — № 3.
52. Кувейт. Государство и границы. — М., 1999. 53. Кудрявцев А. В. Исламский мир и палестинская проблема. — М., 1990
53. Федченко Є. Що видно у вікно можливостей? Близькосхідна політика Ізраїлю та США після війни в Іраку // Політика і час. — 2004. — № 2.
54. Філіпенко Л. Н. Друзі і вороги революційної Туреччини (1918–1922). — К., 1968.
55. Чувахин Д. С. Записки советского посла в Израиле. 1964–1967 // Новая и новейшая история. — 1996. — № 5.
56. Шишкіна В. Всупереч традиційному погляду. Історико-політичні підстави українсько-турецького партнерства // Політика і час. — 2005. — № 5.
57. Шишкіна В. Чорноморський вектор зовнішньої політики Туреччини: історична ретроспектива і сучасність // Людина і політика. — 2004. — № 1.
58. Шумов С. А., Андреев А. Р. История Афганистана: Документальное исследование. — М., 2002.

59. Воскресенский А.Д. Политические системы и модели демократии на Востоке: Учеб. пособие для студентов вузов. – М.:Аспект Пресс, 2007. – 190 с.

60. Гура В. Арабський світ: політичний іслам і суспільство // Нова політика. – 2001. - № 1. – С.21-23.

61. Кушніренко В. Шаріатська концепція реформування державної системи в ісламських країнах // Людина і політика. – 2003. - № 2. – С.37-47.

62. Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: Навч. посіб. / П.М. Лісовський. – Київ : Кондор-Видавництво, 2017. – 172 с.

63. Майдан І.Г. Інститути державної влади в Ісламській Республіці Іран (ІРІ) // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – К., 2001. – Вип.5. – С.334- 343.

64. Пророченко Н. Сила ісламських традицій. Політичні традиції й демократизація у державах Аравійського півострова // Політика і час. – 2003. - № 8. – С.62-67.

65. Сапронова М.А. Политический процесс в арабских странах: учеб. пособие. – М.: МГИМО – Университет, 2008. – 320 с.